GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף, מועד נבצרים תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות.
מותר להשתמש בתנ"ך מתורגם.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
מותר להשתמש במילון לועזי־עברי / עברי־לועזי.
ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (חורף נבצרים תשפ"א): כללי הבחירה מודפסים בשאלון עצמו, והם מבנה המענה: פרק ראשון (סיפורי ראשית העולם והאנושות) – שתי השאלות 1–2 (חובה), ובכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות) = 80; פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (על אהבה וחסד או בין שאול לדוד) = 20; בשאלות 3–4 לא מודפסת בחירה בין הסעיפים. מבנה זה (80 + 20) תואם את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא מיום 15.12.20 על מבנה שאלון 1262. במסמכים הרשמיים שבידינו (מכתבי מבנה הבחינה ומסמכי התובנות) לא נמצא מסמך העוסק במועד זה; מסמך התובנות לחורף תשפ"א (11.04.21) עוסק במועד החורף הרגיל בלבד (שאלותיו בשאלון 1262 אינן השאלות שבשאלון זה). לכן מובא כאן המבנה כפי שהודפס בשאלון.
הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון. מספרי הפסוקים בשאלון זהים למספרים בנוסח המסורה שממנו מצוטטים הפסוקים.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות

שאלה 1

א. לפני האכילה העולם בגן הוא עולם של קרבה, הרמוניה ושיתוף; אחרי האכילה באים פחד, האשמה, שליטה ואיבה. (1) ה' והאדם: לפני – ה' דואג לאדם, מניח אותו בגן ומבקש לו "עזר כנגדו" (ב, טו, יח); אחרי – האדם מתחבא מפני ה' ומפחד ממנו (ג, ח, י), וה' משלח אותו מן הגן (ג, כג). (2) האדם ואשתו: לפני – "עצם מעצמי ובשר מבשרי", "והיו לבשר אחד" (ב, כג–כד); אחרי – האדם מאשים אותה ("האשה אשר נתתה עמדי", ג, יב), ונקבע "והוא ימשל בך" (ג, טז) – שליטה במקום שותפות. (3) האדם ובעלי החיים: לפני – ה' מביא את החיות אל האדם, והוא קורא להן שמות (ב, יט–כ), והנחש משוחח עם האישה (ג, א); אחרי – "ואיבה אשית בינך ובין האשה" (ג, טו) – שנאה ומאבק מתמיד.

ב. המדרש דורש את "ויבן" (ב, כב) מלשון "בינה": ה' נתן באישה תבונה (כושר הבנה, שיפוט ושיקול) יתרה על זו של האיש. בפרק ג' האישה היא הדמות החושבת והפעילה: היא מנהלת ויכוח עם הנחש ומתקנת את דבריו (ג, ב–ג), היא בוחנת את העץ ושוקלת את מעלותיו – "טוב למאכל", "תאוה לעינים", "ונחמד העץ להשכיל" (ג, ו) – ובוחרת בעצמה; היא שואפת לדעת ולהשכיל. האיש לעומתה סביל: "ותתן גם לאישה עמה ויאכל" (ג, ו) – אוכל בלי לשאול ובלי לשקול. אפשר להוסיף: הבינה היתרה היא גם הסקרנות שהובילה אותה לאכול – כוח שיכול להביא לטוב או לחטא.

ג. (1) "לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" (ב, כג): השם נגזר מ"איש" ומבטא את מוצאה ממנו – היא חלק ממנו, מאותו חומר ("עצם מעצמי ובשר מבשרי"), שווה לו במהותה וקרובה אליו; היא ה"עזר כנגדו" שלא נמצא בין בעלי החיים (ב, יח, כ). (2) "ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי" (ג, כ): השם מבטא את תפקידה כאם. בפסוק טז נגזר עליה "בעצב תלדי בנים" – היא תלד בכאב. השם "חוה" מתמקד בצד החיובי של אותו גורל: אף שהאדם נגזר למות (ג, יט), החיים יימשכו דרכה – היא מקור כל החיים. גם עצם מתן השם מתקשר ל"והוא ימשל בך" (ג, טז): האדם קורא לה שם כמו שקרא לבעלי החיים – ביטוי לסמכותו.

שאלה 2

א. (1) ההיתר: לאכול בשר בעלי חיים – "כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל" (ט, ג). ההגבלה: "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו" (ט, ד) – אסור לאכול את הדם (או בשר מחיה שעדיין חיה). הנימוק: הדם הוא הנפש – כוח החיים של היצור; החיים שייכים לאלוהים, והאדם מצווה לכבד אותם גם כשהוא ממית בעל חיים לצורך מזון. (2) ההבדל: בבראשית א, כט ניתן לאדם מזון מן הצומח בלבד – "כל עשב זרע זרע... וכל העץ" – ובבראשית ט מותר גם בשר. עמדה (דוגמה): כן – ההיתר הוא ויתור על האידיאל של עולם בלי הרג, בעקבות הכרה ש"יצר לב האדם רע מנעריו" (ח, כא); במקום הרמוניה – "ומוראכם וחתכם" (ט, ב). התייחסות לעמדה הנגדית: ההיתר מלווה בגבולות מוסריים (איסור הדם, איסור רצח – ט, ד–ו), ולכן אפשר לראות בו גם סדר מוסרי חדש ומציאותי.

ב. (1) האיסור: לשפוך דם אדם – לרצוח ("שפך דם האדם", ט, ו; "ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש", ט, ה). הנימוק: "כי בצלם אלהים עשה את האדם" (ט, ו) – לאדם יש ערך עליון ומיוחד, ופגיעה בו היא פגיעה בצלם האל. (2) העונש: מוות – "באדם דמו ישפך" (ט, ו), מידה כנגד מידה. מוציא לפועל: בני אדם ("באדם" – בידי אדם), והי' עצמו תובע את הדם מכל מי ששופך אותו – "מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו" (ט, ה).

ג. (1) הרמז: "שפך דם האדם באדם דמו ישפך" (ט, ו) – העונש יבוצע "באדם", בידי בני אדם; כדי שבני אדם יענישו רוצח צריך גוף מוסמך שיברר מי שפך דם ויפסוק את הדין – מערכת משפט. המקרה: רצח – שפיכת דם אדם (ט, ה–ו). (2) עמדה (דוגמה): מרחיבה – לראשונה בני אדם מקבלים סמכות לשפוט ולהמית רוצח; קודם לכן ה' עצמו שפט את קין (ד, י) ואף אסר לפגוע בו (ד, טו). אפשר גם: מצמצמת – מערכת משפט שמה גבול לנקמה הפרטית (כמו של למך, ד, כד); הסמכות נתונה לחברה ולפי חוק, ולא לכל יחיד.

פרק שני – נושאי הבחירה

שאלה 3

א. (1) עמדה (דוגמה): לרות היה קשה יותר. שתי הדמויות עוזבות ארץ, מולדת ובית אב – אצל רות "וַתַּעֲזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְאֶרֶץ מוֹלַדְתֵּךְ" (רות ב, יא) ואצל אברם "מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ" (בראשית יב, א). אבל אברם הולך בציווי ה' ועם הבטחות: "ואעשך לגוי גדול ואברכך" (יב, ב), ויוצא עם משפחה ורכוש; רות הולכת מבחירתה, בלי ציווי ובלי הבטחה, אלמנה ענייה, "אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום" (ב, יא) – עם זר שאולי לא יקבל מואבייה. התייחסות לעמדה הנגדית: אברם לא ידע לאן ילך ("אל הארץ אשר אראך") והיה בן שבעים וחמש. (2) על פי בועז, הליכתה מבטאת חסד ונאמנות לנעמי – "כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך" (ב, יא) – ויתור על משפחתה וארצה למען חמותה; וגם בחירה באמונת ישראל – "אשר באת לחסות תחת כנפיו" (ב, יב), ולכן היא ראויה לשכר מה'.

ב. פולק טוען שבסיפור המקראי אירוע שנראה מקרי עשוי להיות מכוון בידי ההשגחה האלוהית. בפסוקים: רות יוצאת ללקט "אחר אשר אמצא חן בעיניו" (ב) – בלי לדעת לאן – ו"ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך" (ג): לכאורה מקרה, אבל דווקא שדה קרובו של אלימלך, הגואל האפשרי. ועוד – "והנה בעז בא מבית לחם" (ד) באותו יום ובאותה שעה. הקורא כבר יודע מפסוק א' מיהו בועז ("איש גבור חיל ממשפחת אלימלך"), ולכן מבין שה"מקרה" הוא יד ההשגחה המובילה לגאולת המשפחה.

שאלה 4

א. (1) את אליאב, בנו הבכור של ישי: "וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו" (ו) – בגלל מראהו וקומתו הגבוהה (כפי שעולה מתשובת ה': "אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו", ז). (2) על שמואל: הוא שופט לפי המראה החיצוני – "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" (ז); נביא היה צריך לחפש את תכונות הלב. על שאול: גם הוא נבחר בעיני העם (ובעיני שמואל) בזכות מראהו – "בחור וטוב... משכמו ומעלה גבה מכל העם" (ט, ב) – וה' אומר "כי מאסתיהו" על מי שגבה קומה: המראה המרשים לא העיד על לב ראוי, ושאול נכשל ונדחה.

ב. (1) דוד, הבן הקטן שרועה את הצאן ולא הוזמן אפילו לזבח ("עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן", יא), נבחר בידי ה' ונמשח למלך: "ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא" (יב), "ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אתו בקרב אחיו" (יג) – מנער רועה זניח הוא הופך למלך הנבחר. (2) על דוד: "ותצלח רוח ה' אל דוד מהיום ההוא ומעלה" (יג) – רוח ה' שורה עליו ומעניקה לו כוח והצלחה להנהיג. על שאול: "ורוח ה' סרה מעם שאול ובעתתו רוח רעה מאת ה'" (יד) – הוא מאבד את התמיכה האלוהית ונתקף בפחד ובמצוקה נפשית; הרוח עוברת משאול לדוד.

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach